

קנס לעובד -

ני שוטרים בריטיים הופיעו לפני כמה שנים, ליד דירתו של מתאגרף מפורסם מאד, חביב הקהל. הם הוציאוהו מן המטה, היכו באויבות שיתלבש והובילוהו ברחוב לתחנה הקרובה ביותר. חיש מהר פשטה השמועה, קהל זועם החל מצטופף מסביב לשוטרים. מאסר הליל נראה להם כמעשה חוצפה שרירותי. עד שעלה על דעת מישהו לשאול מדוע נאסר. "הוא רימה את משרד מס ההכנסה!" היתה התשובה. בין רגע השתנה מצב הרוח. "קחו אותו" פצעו האנשים. "שילך לכל הרוחות!"

היתה זאת תמונה אופיינית למדי להלך הרוח כבריטניה. היא היתה אפשרית גם בארצות הברית, שם סילק העם את הנשיא טרומן ואת מפלגתו, אחרי שנחברר שגנתי ידם למשתמטים ממס ההכנסה. כי כל אורח נורמלי במדינה מסודרת מהרהר בפשטות: אם פלוני משתמש מן העול הכללי, משמע שעלי לשלם יותר מחלקי.

לא טסק ירטי

במדינת ישראל לא היתה תמונה זאת אפשרית. האדם המשתמש ממס ההכנסה הוא גיבור בחוג יידי, סוחר פיקח בעיני מתחריו. אחד הגורמים הוא, בלי ספק, חוסר מסורת אורחית יציבה. אולם הסיבה העיקרית היא שכמעט כל האזרחים מרגישים שמשו או אינו בסדר במערכת המס. האיש הפשוט אינו שובר את ראשו בענין זה. אם הוא איש הגוף, או הסרברירה, הוא רוטן, מגדף ומשלים. אם הוא בלתי הגוף, הוא רוטן, מגדף ומשתמש. אולם שניהם לא יעלו על דעתם כי עליהם ללמוד את הבעיה, ליצור דעתיקהל שחכוון את המנהיגים.

שניהם מוכנים בהחלט להשאיר את עיני המס — הקובעים לא רק את מצב כיסם הפרטי, אלא גם את גורל המשק — ל"מומחים", פוליטיקאים ועיתונאים. אולם כל זמן שלא ישחנה יחס זה, אין לקחת לכל שינוי יסודי במצב השורר בארץ, הפוגע בעיקר באזרח הפשוט, בצורה המחושבת ביותר: מנכים ממשכורתו את אותו הסכום אשר לפי הצדק היה צריך להישאר בידו כדי לקנות נעליים לילדיו או כרטיס תיאטרון לאשתו.

קריקטורה של אידיאל

הדבר הקרוי בישראל "מס הכנסה" אינו מס הכנסה כלל, אלא קריקטורה עגומה של דבר טוב. מס ההכנסה היה אחד האידיאלים העליונים של כל שוחרי הקידמה, הליברלים והסוציאליסטים, לפני מאה שנה בדיוק, כאשר המדינה הראשונה בעולם — בריטניה הגדולה — הפכה את מס ההכנסה לחלק קבוע של משק המדינה.

הרעיון היה באמת הוגן וצודק. המדינה זקוקה לכסף כדי לספק לאזרחיה שרותים — משטרה שתגן עליהם בפני גנבים, רופאים שילחמו במגיפות, שגרירים שינהלו משא ומתן עם מדינות זרות, צבא שימנע פלישה זרה או שיצרך למולות נתיחים נוספים. עליה לקחת כסף זה מאזרחיה. אם היא מטילה מס על מלטה, או על קמחה, הרי שאדם עני ומרוד, המטופל בתריסי ילדים, משלם הרבה יותר מעשיר מופלג, חשוך ילדים, הזקוק לכמות קטנה יותר של מלח. לכן נקבע עקרון: יש לקחת מס מן האזרחים בהתאם לשכרם ורווחיהם. אדם המרויח מעט, ישלם מעט. אדם המרויח הרבה, ישלם הרבה. מס זה הייב להיות "פרוגרסיבי", כלומר מתקדם בהתאם לגודל הרווח — עבור אלף הלירות הראשונות יש לשלם אחוז אחד, הרבה יותר קטן מאשר עבור אלף הלירות העשירי.

קל לגבות מפועל

במדינת ישראל, שמחוקקה היו אנשי קידמה וסוציאליסטים מנעוריהם, היה זה דבר מובן מאליה שמס ההכנסה יהיה יסוד הכנסות המדינה כיום הראשון. אולם המציאות גרמה לכך שמס ההכנסה ממלא בארץ בדיוק תפקיד הפיך מזה אליו התכוונו ממצאיו ולוחמיו. במקום להיות מס הפוגע קשה בעשירים, מעט בעניים, הרי מס ההכנסה הישראלי הוא, אולי, היחיד בעולם הפוגע קשה בעניים, מעט מאד בעשירים.

הסיבה הראשונה והעליונה נעוצה בצדק ובכשרון הממשלה. אדם המקבל משכורת עבור עבודתו — פועל, פקיד, מנהל — קל לגבות ממנו את המס. הדבר אינו תלוי כלל ברצונו — נותן העבודה הוא החייב, לפי החוק, לנוכח את המס ממשכורתו לפני שהוא משלם אותה. מקרי הרמאות, כתוצאה מקטנוניה של העובד והמעביד הם מובגלים. לגבי האדם העומד ברשות עצמו, ובעיקר החברות הגדולות והעשירות, שונה המצב לגמרי. ישנן אלף דרכים בהן יכול מנהל-פנקסים חרוץ, ביחוד עם יש לו מניית בעסק, לנהל את הפנקסים כך שהרווח האמיתי ייעלם. כדי לגלות את המייה דרוש לפחות מנהל-פנקסים יותר טוב ממנו. אך מאחר שפקיד ממשלתי משתכר פחות מאשר פקיד פרטי, אין הכוחות הטובים ביותר נמשכים דווקא לממשלה. למשק הפרטי האפשרות לשכור את הכוחות הזוריים יותר.

במקום מס ההכנסה, מס עשכורת

לעתים קרובות אין בכלל צורך במעשה-תרמית מאורגן. חברה עשירה יכולה לכוון את עסקיה כך שלא יישאר

* אולם מס הכנסה ארעיים היו נהוגים עוד לפני כן, כגון פולט החביבה הצרפתי בימי המהפכה (1793). ומס ויליאם פיש בבריטניה בימי מלחמות נפוליאון (1798). בשווייץ הונהג מס ההכנסה הזמני הראשון בשנת 1840, בארצות הברית תוקנה רק ב-1913 החוקה שאטרה, עד אז, הטלת

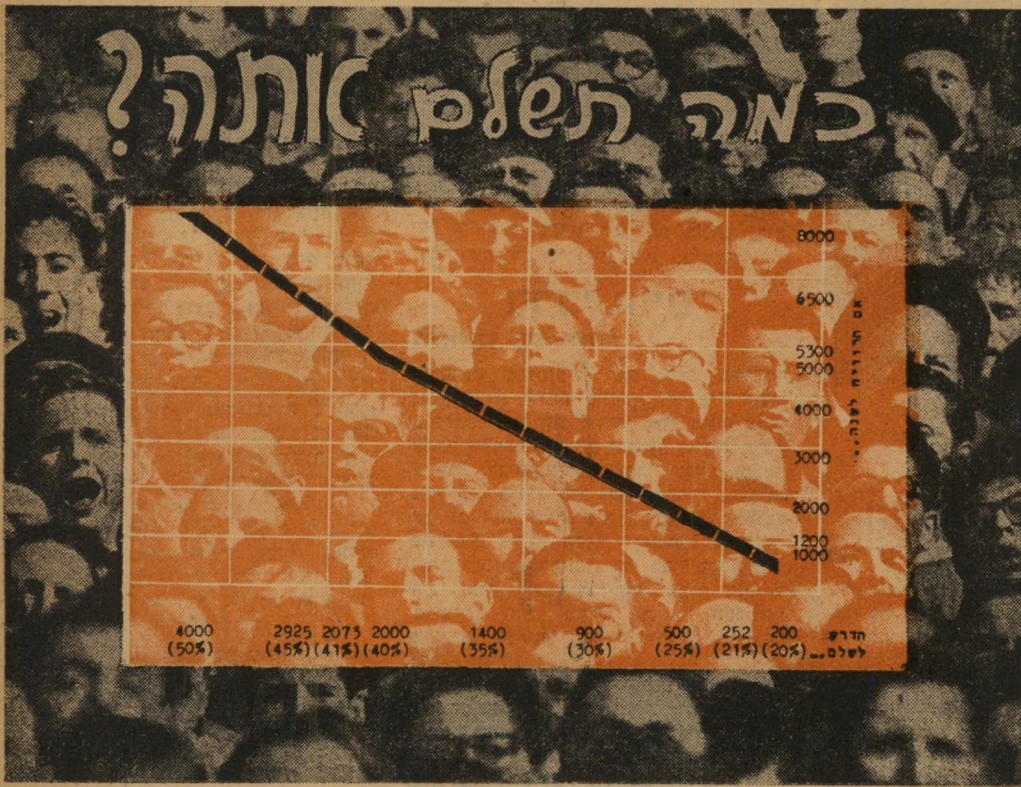
ע עכשוויה היה קשה לך לחשב בנקל מה עליך לשלם מס ההכנסה. לעומת זאת, לבעלי עסקים גדולים, שהיה כדאי להם לשכור אנשים מיוחדים לטיפול במס שלהם, היה קל למצוא את הדרך הנוחה לצאת מן המבוך, כשכספם עורו בכיסם.

חוק מס ההכנסה שהיה קיים עד עכשוויה בישראל הוא אחד המסובכים ביותר בעולם כולו. ספרים שנכתבו להסברת המס, בידי רואי חשבונות מנוסים, נאלצו לסיים את 400 עמודיהם בהודאה שעדיין לא הוסבר הכל.

הסיבה לכך נעוצה בתולדות החוק. החוק הקולוניאלי הבריטי, היה גם הוא לא מן הפשוטים, אך היה בנוי לפחות על המציאות הכלכלית ששררה בתקופה ההיא. בטוב המדינה, בה השתנה המצב הכלכלי מדי חודש בחודשו, לא

ההכנסה "מס ההכנסה" מיס ההכנסה מן דוח מיוחד ע

גם אתה

זוהי דרגת האם שלך

למשל: אם משכורתך הכוללת היא כמו בדוגמות הקודמות בסך 180,800 ל"י (100 ל"י יסוד 80,800 תוספת יוקר), ושכרך החייב במס הוא לפי החישוב הקודם 164,160 ל"י, עליך לשלם מס הכנסה בסך 41,400 ל"י.

● כל זה נוגע למשכורתך ולהכנסות שאינן עולות על 5000 ל"י לשנה, היינו 416,666 ל"י לחודש. כדי שהמס לא יאכל למעשה את חלק הארי של ההכנסה הנוספת, ובצורה זו ימריץ אנשים לבטלה או להשתמשות, עולה מכאן והלאה האחוז בקצב אטי יותר.

סעיף זה נוגע, למעשה, לא למקבלי משכורות, אלא לבעלי עסקים. אלה ישלמו 40% על 5000 ל"י לשנה, ו-1% נוסף יתחשב לשעור המס שלהם על כל 300 ל"י נוספות. היינו, אם בעל-עסקים מרויח 5300 ל"י לשנה, עליו לשלם 2173 ל"י (41%), ואם הוא מרויח 6500 — ישלם 2925 ל"י (45%).

● עליה זו נמשכת עד שההכנסה מגיעה ל-8000 ל"י לשנה, ושעור המס ל-50%. זהו אחוז המס הגבוה ביותר — מכאן ואילך אין האחוז עולה. אדם המרויח 20000 ל"י לשנה, משלם 10000 לקופת מס ההכנסה.

מה יורד לך?

השיטה הישנה והמסובכת היתה בנוייה על כך, שכאשר ניגשת לחשב את שכרך, שעליו היית חייב לשלם מס, יכולת להוריד ממנו סכומים מסוימים שנקראו "ניכויים". היו אלה, בין השאר, ניכוי אישי (כלומר, להלכה אך לא למעשה הסכום המינימלי שהיה דרוש לקיומך), ניכויים עבור אשה ילדים, הורים נתמכים, קופת-חולים, קופת-תגמולים תרומות, מיס חבר ועוד.

עליה זו נמשכת עד שההכנסה מגיעה ל-8000 ל"י לשנה, ושעור המס ל-50%. זהו אחוז המס הגבוה ביותר — מכאן ואילך אין האחוז עולה. אדם המרויח 20000 ל"י לשנה, משלם 10000 לקופת מס ההכנסה.

השיטה החדשה מחליפה דרך זו סופית בדרך חדשה, הבנוייה על כך שהסכום עליו אתה משלם מס הכנסה אינו משתנה בכלל — והוא הכנסתך בניכוי חלק מתוספת ה"מזכה" אותך שדרשה ההסתדרות. היית משלם לפי השיטה הישנה מס הכנסה על 140,400 ל"י.

מעתה לא תזכה עוד תוספת ה"מזכה" להנחה כה גדולה. הנחה היא שתוספת ה"מזכה" קיימת ב-1 באפריל 1953 (60 ל"י), הפכה למעשה לחלק של המשכורת, ורק התוספת שמעל לדרגה זו יחושב לתוספת אמיתית. תוספת זו בלבד תהיה משוחררת ממס ב-70%.

אז שכרך הכולל הוא כקודם, 180,800 ל"י, תצטרך מעתה לשלם מס הכנסה על 164,160 ל"י (היינו = עבור 100 ל"י שכר יורד 60 ל"י תוספת יוקר עד אפריל, 4,160 ל"י שהם 20% מעורף תוספת ה"מזכה").

כמה תשלם אתה?

לפיכך, לפני שתיגש בכלל לחישוב המס שעליך לשלם, חייב אתה לברר לעצמך מהו החלק של שכרך עליו אתה חייב לשלם מס — כלומר, שכר היסוד ואותו חלק של תוספת ה"מזכה" החייב במס, כאמור למעלה.

הסכומים הנקובים למטה, כדוגמאות, הם הסכומים של השכר החייב במס, ולא של שכרך החודשי המלא:

● אם שכרך (החייב במס) הוא עד 1000 ל"י לשנה, או 83,333 ל"י לחודש, אתה חייב במס בשעור של 20%, היינו 16,500 ל"י לחודש.

● אם שכרך הוא למעלה מ-83,333 ל"י לחודש, הרי משתנה כל האחוז שאתה חייב לשלם עבור כל שכרך. בהתאם לגובה השכר, על כל 16,500 ל"י נוספות לחודש, האחוז הכללי שלך גדל ב-1% — כלומר, 21% על 99,833 ל"י לחודש, 22% על 116,333, 25% על 165,000